

Hagkvæmni kornræktar

Kristján Bj. Jónsson
Búnaðarsambandi Suðurlands

Hér á eftir verður reynt að varpa ljósi á kostnað við ræktun á íslensku byggi. Miðað er við, að tún sé plægt upp, þ.e. endurræktað. Fyrst verður kostnaðinum skipt upp í 4 flokka, þ.e. frá því ódýrasta hjá meðal og stærri búum, þar sem unnið er eingöngu með eigin tækjum og upp í það, að vera með nánast allt aðkeypt og dýrt sáðkorn. Allt verð er með virðisaukaskatti.

Flokkur A

Keypt eru 200 kg/ha af ódýrasta sáðkorninu sem völ er á. Áburður er aðeins 20 N - 30 P - 50 K kg/ha í óblönduðum áburði og 1.000 kg/ha af hörpuðum skeljasandi. Reiknað er með 1.000 kr./tonn í flutning. Síðan er reiknað með, að viðkomandi eigi öfluga dráttarvél (4x4) og geti unnið nánast allt sjálfur. Ágætis aðstaða sé til ræktunar og allt gangi vel. Reiknað er með 2.200 kr./klst. fyrir mann, vél og tæki. Þessi liður gæti verið lægri, séu tækin mikið notuð og til, óháð því hvort byggærkt er stunduð eða ekki. Þreskingin er miðuð við 3.300 kr./klst. Mjög mismikill tími fer í þreskinguna, allt frá 1/2 klst./ha og upp í um eina klst./ha með þeim vélum sem eru algengastar hér á landi. Uppskerumagn, veðurfar, akrafjöldi og lögun þeirra ræður þarna mestu.

Flokkur B

Keypt 150 kg/ha af ódýrasta korni og 50 kg/ha af því sem getur talist í meðallagi. Áburður er 35 N - 35 P - 50 K kg/ha í óblönduðum áburði, og 2.000 kg/ha af hörpuðum skeljasandi. Flutningur er 1.500 kr./tonn. Hér er dráttarvél sett á 2.600 kr./klst. Annað er það sama og í flokki A, nema afköstin eru sett nokkuð niður. Þetta gæti til dæmis átt við meðal og minni bú. Ræktunin væri dreifðari, öll aðstaða erfiðari en í flokki A, þannig að hver eining verður óhagkvæmari. Þreskingin er miðuð við 3.800 kr./klst.

Flokkur C

Miðað er við, að dýrasta sáðkorn sé keypt, 200 kg/ha og nokkuð mikill áburður notaður, miðað við nýplægt tún, það er 50 N - 35 P - 67 K kg/ha í Græði 1A, 3.000 kg/ha af hörpuðum skeljasandi er notaður. Flutningur á aðföngum er miðaður við 2.000 kr./tonn. Öll vinna með tækjum er sett á 3.000 kr./klst. Þetta gæti átt við sé hún að mestu eða öllu leyti aðkeypt eða allt gangi erfiðlega í kringum ræktunina. Afköstin eru sett um það bil mitt á milli flokkanna A og B. Þreskingin er miðuð við 4.300 kr./klst.

Flokkur D

Í þessum flokki er aðeins tekinn með sá kostnaður sem bætist við grasfræsáningu þegar bygg er notað sem skjólsáð og ætlað til þroska. Keypt eru 100 kg/ha af ódýrasta bygginu og önnur 100 kg/ha af því dýrasta. Enginn áburður né kalk er keypt umfram það sem þarf vegna grasfræsins. Að öðru leyti er vísað til flokks C.

Hér á eftir fer kostnaðarútreikningur á flokkunum A, B, C og D. Innan sviga eru afköstin í ha/klst. í rétttri röð, miðað við fyrrgreinda flokka.

Verðútreikningar á kostnaðarliðum byggræktar, kr. á ha.

Texti	Flokkur			
	A	B	C	D
1. Sáðkorn	14,000	16,350	26,600	20,600
2. Áburður	7,714	9,605	13,259	0
3 Harpaður skeljasandur	778	1,556	2,334	0
4. Flutningur á ofanrituðu	1,550	3,975	7,250	400
5. Plæging (1,2/0,8/1,0)	1,833	3,250	3,000	0
6. Herfing (2,4/1,6/2,0)	917	1,625	1,500	0
7. Áburðar- og kalkdreifing (1,25/1,0/0,9)	1,760	2,600	3,333	0
8. Sáning (2,0/1,2/1,6/1,6)	1,100	2,167	1,875	1,875
9. Völtun (2,5/1,8/2,15)	880	1,444	1,395	0
10. Kornþresking (1,2/1,0/1,1/1,1)	2,750	3,800	3,909	3,909
11. Kornmótt. og flutn. (1,8/1,5/1,65/1,65)	1,222	1,733	1,818	1,818
12. Völsun úti á velli (1,2/1,0/1,1/1,1)	1,833	2,600	2,727	2,727
Samtals:	36,337	50,705	69,000	31,329
Ríkisframlag	12,938	12,938	12,938	12,938
Samtals – ríkisframlag	23,399	37,767	56,062	18,391

Í ofangreindri töflu má sjá, að verðið breytist mikið milli flokka við mismunandi forsendur. Verið getur helmings munur á dýrasta og ódýrasta sáðkorninu. Sama gerist við áburðarliðinn. Það er ekki sama á hvernig landi við stundum kornrækt. Þá kemur glögggt fram, hversu verðlagið og afköstin ráða miklu. Við einstaka verk, til dæmis völtun, áburðardreifingu og fleira, mætti nota minni vélar, en gert er ráð fyrir hér.

Um verð á innfluttu fóðurkorni (byggi) er erfitt að segja. Þær upplýsingar sem við höfum eru, að það mun ekki vera hægt að fá það fyrir minna en um 38,00 kr./kg (mars 1993).

Miðað er við að súrsa allt korn í stórsekkjum. Hægt er að fá stórsekk fyrir um 1.900,00 kr./stk., en þá eru þeir með þunnum plast-pokum að innan og botnlosun. Reiknað er með, að hver sekkur taki rúmlega einn rúmmetra, eða 600 kg af þurru byggi. Hér verður reiknað með kr. 400,00 á sekk í kostnað á ári.

Hér á eftir fer verðið á kg korns, miðað við 87 til 90 % þurrefni, það er þurrkað korn. Neðri talan sýnir verðið, þegar búið er að draga ríkisframlagið frá.

Verðmæti kornuppskeru, kr/kg.

Kg korns, miðað við 87-90 % þurrefni/ha

	1,000	2,000	2,500	3,000	4,000
Stórsekkir, fjöldi	2	4	5	6	8
Flokkaskipting					
Flokkur A	37,14	18,96	15,33	12,91	9,88
- ríkisframlag	24,19	12,50	10,15	8,59	6,64
Flokkur B	51,50	26,15	21,08	17,70	13,47
-ríkisframlag	38,56	19,68	15,90	13,38	10,24
Flokkur C	69,80	35,30	28,40	23,80	18,05
-ríkisframlag	56,86	28,83	23,22	19,48	14,81
Flokkur D	32,13	16,46	13,33	11,24	8,63
- ríkisframlag	19,19	10,00	8,16	6,93	5,40

Feitletruðu tölurnar eru yfir þá flokka, sem ætla má að gefi aukinn arð með heimaræktuðu byggi. Hér eru einungis B og C flokkarnir við 1.000 kg/ha sem eru með framleiðslukostnaðinn yfir innfluttu byggi. Eins og fram kemur, þá kostar hvert kg ekki nema rúmar 5 kr. við bestu aðstæður. Ef til vill verður aukinn arður líka þar sem tölurnar eru ekki feitletraðar, því að ótrúlegustu hlutir geta gerst við "aukna ræktunarmenningu". Sáðskipti og aukin endurræktun gerir það að verkum, að fénaðurinn fer að éta meira og minni þörf verður á aðkeyptu fóðri. Þar sem flestir bændur geta ekki aukið búmark sitt, er bygggrækt ein aðferðanna af mörgum til þess að auka tekjur búans, það er framlegðina.

Lesandi góður, væri ekki fróðlegt fyrir þig að setja líklegar kostnaðartölur frá þér inn í töflurnar og athuga hagkvæmnina?

Að síðustu látum við töflu fylgja með, þar sem hagkvæmismörkin koma fram í kg korns á ha. Áfram er miðað við flokkaskiptinguna A, B, C og D með og án ríkisframlags. Gengið er út frá því, að hvert kg byggs til fóðurs kosti 38,00 kr., en það er trúlega lágmarksverð, miðað er við að það sé komið heim til bónda.

Kornuppskera kg/ha til að ná viðmiðunarverði, þ.e. 38,00 kr./kg.

Flokkaskipting	Kg korns/ha, miðað við 87 til 90% þurrefni
Flokkur A	977
- ríkisframlag (styrkur)	637
Flokkur B	1.366
- ríkisframlag (styrkur)	1.015
Flokkur C	1.858
- ríkisframlag (styrkur)	1.507
Flokkur D	846
- ríkisframlag (styrkur)	495

Hér sést, að það þarf ekki nema tæp 500 kg/ha af byggi, til að borga allan kostnaðinn (umframkostnað við skjólsáningu), við bestu aðstæður og rúm 1.000 kg/ha í B flokki, þar sem flestir bændur munu trúlega staðsetja sig. Aftur á móti þarf tæp 1.900 kg/ha við verstu aðstæður og með því að taka ekki tillit til jarðabótastyrks.

Hér er búið að reikna fram og til baka hagkvæmnina við bygggrækt á Íslandi. Fjölmargir þættir hafa ekki verið teknir inn sem hafa þarna áhrif. Hér skulu nokkrir jákvæðir og neikvæðir þættir settir fram, bændum og öðrum til glöggvunar:

1. Verðgildi hálmsins. Margir bændur hafa selt hann til sveppaframleiðslu og aðrir til fóðurs.
2. Hagkvæmni skjólsáningar. Ekkert ár verður uppskerulaust, þegar byggi er sáð með grasfræi. Margir bændur sá grasfræi með, til dæmis á þriðja ári í sama akur.
3. Bændur telja sig jafnvel fá meiri kornuppskeru við skjólsáningu og betri sáðsléttur árið eftir. Grasfræinu er þá sáð snemma og það gefur gott tún árið eftir. Kornid nýtur góðs af

sambýlinu á þann hátt, að grasið tekur upp laust köfnunarefni síðsumars og flýtir þroska kornsins.

4. Bændur sem stunda kornrækt, endurrækta meira. 5. Eykur þörf á fódurgeymslurými að vetrinum.
6. Erfitt er að gefa óblandað kjarnfóður í mjaltabásun.
7. Sé kornið súrsað, er erfitt að blanda í það próteinríku mjöli og steinefnum nokkra daga fram í tímann.
8. Þau ár sem bygg þroskast ekki, má nota uppskeruna sem grænfóður.